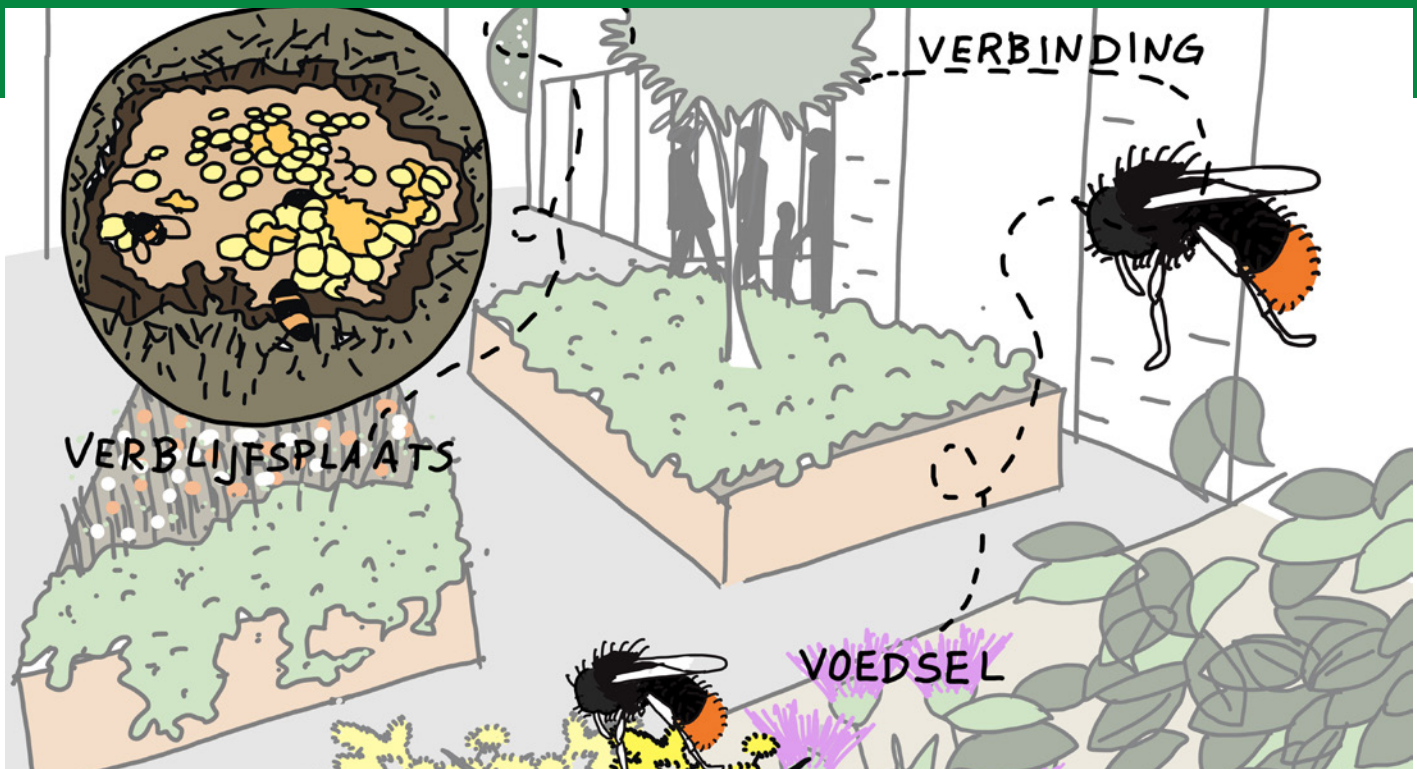

Steenhommel (*Bombus lapidarius*)

ecoprofiel gidssoort

De stad gezien door de ogen van een steenhommel, inclusief de 4 V's.

De steenhommel is een veelvoorkomende hommelse soort die overal in het land te vinden is, zowel in stedelijke als natuurlijke omgevingen. Binnen steden worden steenhommels vooral aangetroffen in tuinen, parken en braakliggende terreinen. Net als andere hommelse soorten zijn steenhommels sociale insecten. In het voorjaar komen de koninginnen tevoorschijn uit hun overwinteringsplaatsen. Vroege bloeiers, zoals de boswilg, zijn van cruciaal belang voor de koninginnen, omdat ze ontwaken uit hun winterslaap wanneer veel planten nog niet bloeien. In de eerste dagen nadat de koningin is ontwaakt uit haar winterslaap concentreert ze zich vooral op het verzamelen van nectar om aan te sterken. Na verloop van tijd zoekt ze een geschikte locatie om haar nest te bouwen, waar ze vervolgens de eerste eieren legt. De werksters komen als eerste uit en pas later in het najaar worden de mannetjes en nieuwe koninginnen geboren. Nesten kunnen op hun hoogtepunt wel uitgroeien tot een kolonie van 100 tot 300 hommels. De koninginnen vliegen vanaf ongeveer half maart tot eind mei, de werksters van eind april tot eind september en de jonge koninginnen en mannetjes van eind juli tot begin oktober. De koninginnen zijn, zoals gebruikelijk bij hommels, groter dan de werksters en de mannetjes en daardoor goed herkenbaar. Het leefgebied van de steenhommel is ook aantrekkelijk voor andere bestuivers die profiteren van bloemrijke gebieden zoals het boomblauwtje en de weidehommel.

Verblijfplaats

Voedsel

Verbinding

Veiligheid

■ Verbinding

Dispersiemethode: via de lucht.

De steenhommel is mobiel en kan relatief eenvoudig fysieke barrières zoals wegen oversteken. Om verschillende leefgebieden te verbinden is daarom een stapsteenverbinding voldoende, maar een aaneengesloten verbinding van bermen, kruidenrijk grasland en groene tuinen is ideaal.

■ Voedsel

De steenhommel is gebaat bij kruidenrijke graslanden en een verscheidenheid aan bloeiende planten. Steenhommels zijn niet erg kieskeurig wat betreft nectarplanten, maar ze geven de voorkeur aan planten met korte bloembuizen vanwege hun korte tong. Zowel vroeg- als laatbloeiende planten zijn belangrijk vanwege de lange vliegperiode. Zo moeten respectievelijk de pas ontwaakte koninginnen in het voorjaar en de koninginnen van de volgende generatie in het najaar worden voorzien van nectar en stuifmeel. In het vroege voorjaar worden vooral bloemen van wilgensoorten, klein hoefblad en paardenbloemen bezocht, waar zowel de nectar als het stuifmeel wordt gegeten. Later in het jaar worden witte dovenetel, zenegroen, hondsdrif, witte klaver, koolzaad, vogelwikke, grote kattenstaart en distels vaak bezocht. Mannetjes hebben een sterke voorkeur voor verschillende soorten distels en schermbloemen zoals de reu-

zenberenklauw. In stedelijke gebieden is de steenhommel vaak te vinden op de onderzijde van bladeren van laurierkers, waar ze vooral na regen nectar opnemen.

■ Verblijfplaats

Nesten van de steenhommel worden op diverse locaties gemaakt, zoals ondergronds in oude muizenholletjes, onder stenen of boomwortels, maar ook in muurspleten, vogelnestkastjes of speciale hommelnestkasten.

■ Veiligheid

Hommelnesten in de grond lopen het risico te worden belaagd door steenmarters, die graag de eiwitrijke larven opeten. Bovengrondse nesten, zoals die in muurspleten, kunnen door menselijk handelen worden verstoord of vernietigd. Het is voor steenhommels dan ook belangrijk dat de nesten die ze hebben op een veilige plek zitten waar zij niet worden verstoord maar ook bewoners niet kunnen verstoren.

■ Meeliftende soorten zijn o.a.

- Kleine vuurvlieder
- Boomblauwtje
- Bosmuis
- Struiksprinkhaan
- Gewone dwergvleermuis
- Roodgatje

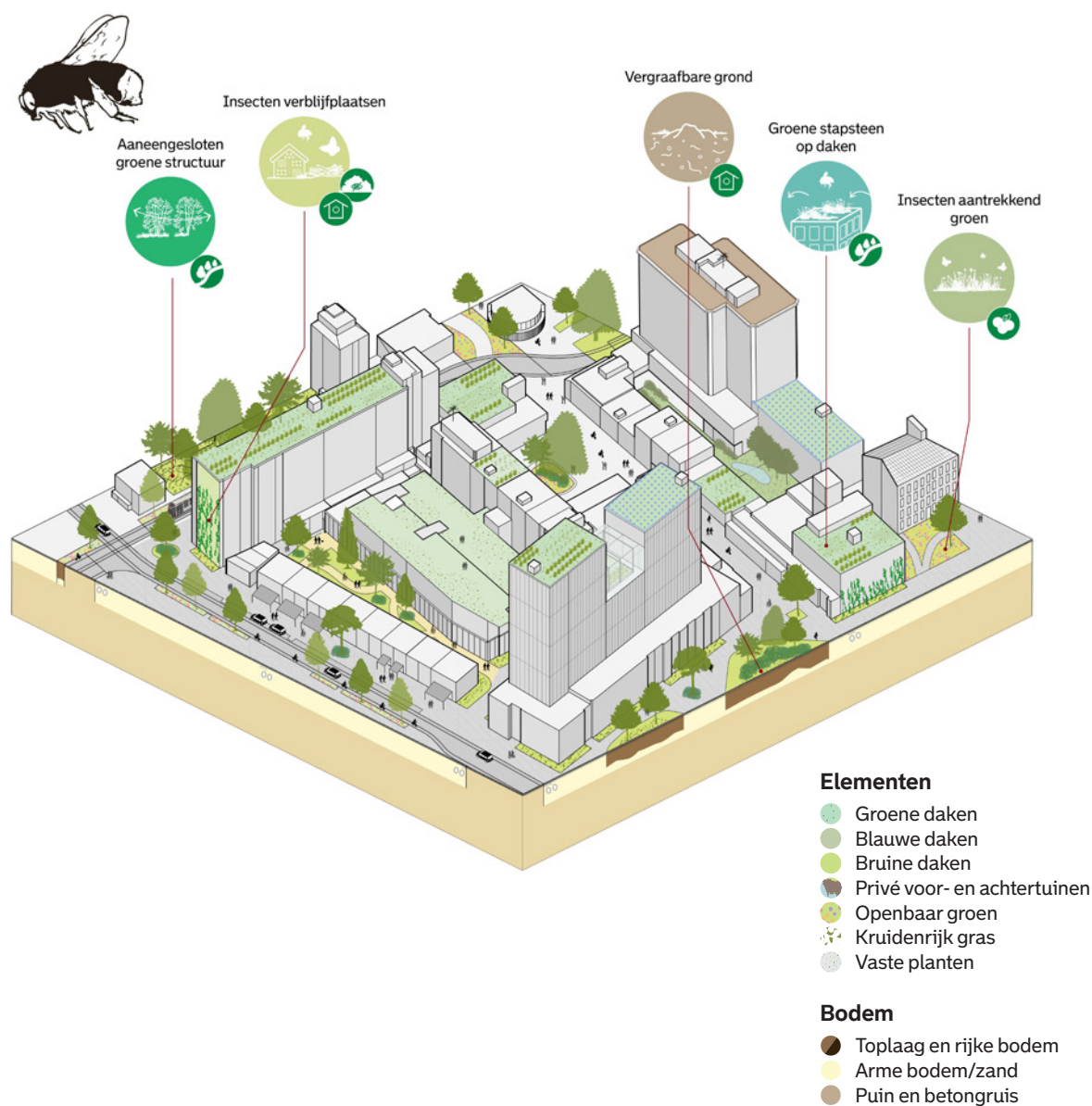
Gewone dwergvleermuis

Roodgatje

■ Visualisatie

Steenhommel

■ Maatregelen

Om de steehommel een plek te bieden in de stad is een set aan concrete maatregelen opgenomen (zie maatregelentabel). Uitgangspunt is het realiseren van de Basiskwaliteit. Dit houdt in dat alle 4 de V's aanwezig zijn die de steehommel nodig heeft binnen zijn leefgebied. De maatregelen die horen bij de Basiskwaliteit zijn een minimale eis. De impact van de te nemen maatregelen hangt samen met de schaal waarop deze worden toegepast. Door bijvoorbeeld het oppervlak van een gekozen maatregel op te schalen, wordt de kans

groter dat een duurzame populatie ontstaat. Daarnaast wordt er een optie voor Aanvulling gegeven bij enkele maatregelen, die dienen als extra handvatten.

De volledige informatie van een maatregel vind je in de corresponderende factsheet. Daar wordt o.a. de technische en ruimtelijke inpassing behandeld. Lukt het niet om alle V's een plek te geven in je project? Zet dan in op bijvoorbeeld één of twee specifieke V's. Kijk naar de omgeving - is er al geschikt voedselgebied nabij? Kies dan voor de andere V's: Verbinding, Veiligheid of Verblijfplaatsen.

■ Maatregelentabel

V	Basiskwaliteit	Aanvulling
 	Zorg voor minimaal 50m² aan vergraafbare grond per hectare (10.000m²). Hier kan de hommelmkoningin een geschikte overwinteringslocatie vinden	
 	Zorg ervoor dat minimaal 25% van de bebouwing verblijfplaatsen voor steenhommel bevatten. Zo kan de steenhommel altijd een geschikte nestlocatie vinden.	Optimaal: zorg dat dat spouw toegankelijk is voor de steenhommel. Alternatief: plaats een hommelnestkast op een rustige plek.
	Zorg voor minimaal 1000m² per hectare (10.000m²) aan insecten aantrekkend groen. Er dient ten minste een bloeihoog aanwezig te zijn van maart t/m oktober. Zo kan de steenhommel voedsel vinden in de vorm van nectar en stuifmeel.	Vroegbloeiërs en laatbloeiërs hebben extra waarde omdat er maar weinig andere planten bloeien in het vroege voorjaar en het najaar.
	Zorg elke 100m voor een groene stapsteen van minimaal 10 m² groot. Zo kan de steenhommel zich verplaatsen door zijn leefgebied, waarbij de bloemen op stapstenen dienen als 'bijtankstation'.	